EVOLUȚIA ISTORICĂ A CONTRACTULUI ÎN FAVOAREA UNUI TERȚ

Ludmila BELIBAN-RAȚOI

Unul din principiile care guvernează instituția contractului este principiul relativității efectelor contractelor. **Principiul relativității efectelor actului juridic civil** este regula de drept potrivit căreia actul juridic civil produce efecte numai față de autorul sau autorii săi, fără să poată profita ori dăuna altor persoane. Acest principiu este consacrat şi de art. 668 alin. (2) CC RM, potrivit căruia „Contractul produce efecte numai între părți, dacă legea nu prevede altfel".

Contractul produce efecte şi pentru succesorii universali sau cu titlu universal, dacă din lege, din contract sau din natura obligației nu rezultă altfel" [1], dar îşi are originea în dreptul roman: *„res inter alios acta, aliis neque nocere, neque prodesse potest"* (un act încheiat între anumite persoane nu avantajează, dar nici nu dezavantajează pe

altcineva.) Altfel spus, principiul relativității înseamnă că actul juridic civil bilateral dă naştere la drepturi şi obligații doar pentru părțile lui, iar actul unilateral îl obligă numai pe autorul său.

Principiul relativității efectelor actului juridic civil reprezintă regula potrivit căreia actul juridic produce efecte numai față de autorul (autorii) lui. Stabilirea unui raport juridic creează pentru creditor posibilitatea de a-şi exercita drepturile şi generează pentru debitor obligații pe care trebuie să le îndeplinească. Persoanele care nu au participat la încheierea actului juridic nu pot exercita drepturi şi nici nu pot executa obligații, fiind străine de actul încheiat.

Principiul se întemeiază pe caracterul volițional al actului juridic, având la baza manifestarea de voință a părților.

Este firesc ca actul juridic să producă efecte numai față de părțile care şi-au exprimat voința de a-l încheia, altminteri ar însemna ca persoanele care nu au participat la încheierea actului juridic să dobândească calitatea de debitor sau de creditor, fără voia lor.

De asemenea, principiul în discuție este fundamentat şi pe ideea de libertate individuală a persoanei, care ar fi înfrântă dacă s-ar admite soluția contrară. Conform opiniei unor autori, contractul în favoarea unui terț este o excepție veritabilă la principiul în favoarea unui terț – Contractul în favoarea unui terț este o veritabilă excepție de la principiul relativității efectelor contractelor contractului cât privește latura activă a obligației [2]. Doctrinarul român Constantin A. Diaconu, în lucrarea *Principiul inopozabilității contractelor față de terți*. *Noțiunea de terț,* pune la îndoială că stipulația pentru altul (contractul în favoarea unui terț) este o excepție veritabilă a principiului relativității efectelor actelor juridice civile.

Doctrina, jurisprudența şi codurile sunt de acord asupra dreptului terțului beneficiar să refuze a accepta stipulația făcută în favoarea lui.

Dacă este așa, atunci contractele nu produc efecte obligatorii nici în profitul terților [3]. Această opinie era acceptabilă în cazul în care nu exista nicio prevedere cu privire la contractul în favoarea unui terț în legislația României sau a Republicii Moldova, dar odată cu momentul reglementării exprese a acestuia în codurile civile nu mai putem nega acest caracter de excepție, în cazul în care terțului îi sunt atribuite anumite drepturi, la aceasta revenim ulterior în text. Contractul în favoarea unui terț nu a fost recunoscut întotdeauna de către doctrinari.

În drept privat roman, stipulația de contract verbal nu era recunoscută. K.P. Pobedonosțev menționa că în dreptul privat roman era declarată nevalabilă clauza contractului în favoarea unui terț, atât la partea ce se obliga în favoarea terțului, cât și la acest terț [4].

În dreptul englez, până în 1999, când a fost adoptată legea cu privire la dreptul terților în contracte, nu era recunoscută construcția contractului în favoarea unui terț [5]. Până la adoptarea legii sus-indicate statutul contractului în favoarea unui terț era stabilit de practica judiciară ghidată de regula neimplicării terților în contract, prin care terțul nu poate deveni titularul unui drept conform contractului semnat de părțile contractante. Chiar dacă din contract a fost stabilit clar intenția părților de a institui obligația de achitare a rentei terței persoane, și anume soției acestuia, Palata Lorzilor a decis că nepotul nu trebuie să achite văduvei, deoarece nu este parte a contractului [6].

În SUA posibilitatea încheierii unui contract în favoarea unui terț a fost recunoscută încă în 1859 [7]. Contractul în favoarea unui terț exista și în dreptul sovietic, astfel conform art. 140 din Codul civil al CC RSSFR din 1922, prin contract în favoarea unui terț, executarea obligațiilor poate fi cerută și de către o parte ce a pus în sarcina debitorului executarea, cât și de către o terță persoană în favoarea căreia a fost încheiat contractul. CC al Federației Ruse stabileşte la art. 430 – contractul în favoarea unui terț este acel contract, prin care părțile au stabilit că debitorul este obligat să execute prestația nu creditorului, dar unei persoane care este indicată în contract sau care poate fi determinată, iar cea din urmă are dreptul de a cere executarea obligației în beneficiul său.

Art. 328 CC German alin. (1) stabileşte: contractul poate fi condiționat cu executarea terței persoane, ca terța persoană să obțină dreptul de a cere executarea obligației [8]. Contractul în favoarea unui terț este reglementat la art.721-724 CC RM. În conformitate cu art. 721 alin. (1) „Părțile unui contract pot conveni ca debitorul (promitentul) să efectueze prestația nu creditorului (stipulantului), ci terțului (beneficiarului), indicat sau neindicat în contract, care obține în mod nemijlocit dreptul să pretindă prestația în folosul său”.

Conform noii reforme franceze în domeniul contractelor, stipulația pentru altul este stabilită în art. 1205 CC Francez.

O veche prevedere o aveam în Codul civil din 1804 în art. 1121,

potrivit căreia era posibil să se stipuleze în beneficiul altuia, cu condiția că aceasta este făcută pentru sine sau o donație făcută altuia.

Ordonața 2016-131 din 10 februarie 2016 privind reforma legii contractelor, îi consacră acum cinci articole în cadrul secțiunii 2 intitulată – efectele contractelor în raport cu terții. Astfel conform acestor prevederi unul dintre contractanți poate face celuilalt, promitent, promisiunea de a realiza un beneficiu unui terț, beneficiarul. Acesta din urmă poate fi și o persoană viitoare, dar să fie desemnată în momentul îndeplinirii promisiunii. Noul regim de stipulare pentru altul – art. 1206-1209 CC Francez sunt dedicate regimului stipulării pentru alții, în acest caz fiind studiată minuțios jurisprudența acumulată de secole.

Contractul în favoarea unui terț este unul din noutățile instituite de CC RM, în vigoare, stabilind o nouă structură în cadrul efectelor contractelor civile, deşi el a existat prin intermediul contractelor speciale, şi anume, contractul de transport, contractul de asigurare, contractul de administrare fiduciară, totuşi o examinare doctrinară profundă nu a fost realizată în doctrina autohtonă. În lucrare am realizat o analiză din punct de vedere doctrinar și cu trimitere la norma legală stabilită în legislația RM şi în mod comparat cu legislația altor state.

Referințe:

1. Codul civil al RM, adoptat prin legea nr. 1107 din 06.06.2002. Publicat la 22.06.2002 în *Monitorul Oficial,* nr. 82-86.
2. STĂTESCU, C., BÎRSAN, C. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor.* Ed. a III-a. Bucureşti: All Beck, p. 70.
3. DIACONU, C. A. Avocat. *Principiul inopozabilitatea contractelor față de terți. Noțiunea de terț*. Bucureşti: Lumina lex, 1999, p. 50.
4. ПОБЕДОНОСЦЕВ, К.П. Курс гражданского права. Ч.3: *Договоры и обязательства.* Москва: Статус, 2003, с. 622.
5. GUENTER, Treitel Sir. *The Law of Contract*. 11th edition. London: Sweet&Maxwell, 2003, p. 1271.
6. Beswick v Beswick 1967, UKHL 2 (29 June 1967). URL: http:/www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1967/2.html.
7. LAWRENCEV, Fox, 20 NY 268. URL: http://www.courts. State.ny.us/ reporter/ archives/lawrence_fox.htm.
8. Burgerliches Gesetzbuch Deutschlands (Гражданское Уложение Германии). Москва: Вольтер-Клувер, 2008. 872 с.